

מראי מקומות- בבא בתרא י"ד

ד"ה והנה כתבנו) דביאר דהכוונה הוא דקאי עד סוף הכותל של עץ, אבל אינו כולל של זהב שהוא בחוץ, וע"ע מש"כ בזה. וע' **בחתם סופר** דביאר המח' ר"מ ור"י עפ"ז, דכ"ע מודו דכותל של עץ הי' אצבע, אלא דר"מ ס"ל דגם היו שם ב' כותלי זהב, וכולם ביחד הי' חצי טפח, ור"י ס"ל דארון א' עשה שהי' עוביו אצבע, ורק צפהו מבפנים ומבחוץ בזהב. וע"ע **בפלתי** (מ"ג, ה') שכ' לפרש פלוגתתם באו"א.

ד) שלא יהא ספר תורה יוצא ונכנס כשהוא דחוק- לכאו' משמע מהגמ' דהיו מוציאים הספר תורה, והק' תוס', איך מצינו דהיו קורין בספר תורה זה, הרי ביום הכפורים לא מצינו דהוציא ספר תורה זו לקרות בו, דבסדר יומא לא קתני שהי' מוציא הס"ת מקה"ק. ולכן כ' תוס' דהיו מוציאים אותו לתקנו כדי שלא יתקלקל, וכו'. אולם ע' **ברש"י לקמן בעמוד ב' דכ' דהיו קורין בספר תורה זה בהקהל וביו"כ. וע' באחרונים (**רש"ש**, **יעב"ץ**, **חשק שלמה**), שכולם כ' פה אחד לדחות ראיית תוס' מהא דלא הובא הא דמוציאים הס"ת בסדר יומא, דהא מתני' דהתם בבית שני מיירי, שלא הי' בה ארון בכלל, וא"כ שפיר לא קתני בסדר יומא שמוציאים הס"ת מהארון לקרות בה.**

ה) ר"י אומר... והלוחות... מונחות באורכו של ארון- פי' רש"י, מוטלות על רוחבן ולא על חודן. העיר המהרש"א (ד"ה ודע), למה פי' כן בר"י ולא בר"מ, הרי גם בר"מ ע"כ הי' כן. ותי' דלפי ר"י דהיו הלוחות והשברי לוחות מונחים שם, דשניהם היו עוביין ג' טפחים, וביחד ו' טפחים, הי' שייך לומר דכוונת ר' יהודה לומר דהיו עומדין על חודן לרוחבו של ארון. ובאמת כן אי' **בבמדבר רבה, אבל רש"י מיאן לפרש כן, שהרי לא הוזכרו השברי לוחות בדר"מ, וא"כ דומיא להכי אית לן לפרש בדר"י.**

ו) איידי דזוטר מירכס- ע' בהג' ראמ"ה, הא המגלות זוטרן מיני, וא"כ למה לא חיישינן

א) ת"ר, אין עושין ספר תורה לא ארכו יותר על הקיפו ולא הקיפו יותר על ארכו- פי' הנמוקי יוסף (הל' ס"ת, ג.), "פירוש, משום מצות זה קלי ואנוהו, שאם יהי' ארוך יותר מדאי או עבה יותר מדאי, לא יהי' נאה כ"כ". וע' בערוך השלחן (יו"ד רע"ב, א') דכ' דודאי אין דין זה לעיכובא, דהא מבואר בסוגיין דקשה מאד לעשות כן, ויהי' קשה למצוא ס"ת כשרה אם הי' דין זה לעיכובא.

ב) דלמא תורה צוה לנו משה כתב- פי' תוס', דאותו פסוק קרוי תורה, כדאי' בסוכה, דכשקטן יכול לדבר אביו מלמדו תורה, מאי תורה, תורה צוה לנו משה. וביאר המהרש"א דברי הגמ', דהיינו דכתב ד' מאות פעמים תורה צוה לנו משה בשביל תנוקות. וכ' המאירי דמה שאמרו ודלמא תורה צוה לנו, וכו', לאו דוקא, וכיוצא בו בשום השלמת חסרונות, ולא תפס מקרא זה אלא דרך צחות מפני שם תורה [ויתכן לומר דזהו באמת כוונת תוס', ודלא כפירוש המהרש"א הנ"ל בהגמ']. והביא מגדולי עולם שפרשו שמאחר שפסוק זה כלל לכל התורה, הרי הוא כמי שכתבה, "ואיני יודע פה קדוש היאך אמרה" [ומדבריהם משמע דלא כתוס', דמה דנקט פסוק זה אינו משום דנקרא תורה, אלא משום דכלל כל התורה כולה, דתורה צוה לנו משה היינו כל התורה]. **וע"ע בריטב"א דכ' "וכ' הרמ"ה וש"מ דמאן דכתב האי פסוקא בס"ת בדוכתי' לשם ס"ת, מעלה עליו הכתוב כאילו כתבו כולו, דאי לא, מאי תריץ ר' המנונא במאי דאסהיד קמי' דכתב ד' מאה ספרי"י [ולכאו' קצת משמע מדבריו דפסוק זה דוקא, וצ"ע]. אולם הביא שיי"א דזה מיירי במי שזבן ס"ת מן השוק לעצמו, שאם כ' בו פסוק א' הו"ל כאילו כ' כולו. והוסיף הריטב"א דמסתבר דאין הביאור דזבן ר' אמי כל הד' מאות ס"ת לעצמו וכ' פסוק א', אלא אפי' אם כתבו בס"ת של אחרים אמרי' כן.**

ג) צא מהן טפח, חציו לכותל זה, וחציו לכותל זה- יש לעי', שהרי מבואר ביומא (עב:): דשלש ארונות עשה בצלאל, חיצון של זהב, ופנימי של עץ, ופנימי מזה של זהב, וא"כ, יש לעי', כל החשבונות הללו על איזה מן הכותלות מיירי. וע' **במנחת חינוך (צ"ה, י'),**

כבר תירץ קו' תוס', דכ' דסוף הפורענות נהפך לאחרית ותקוה. והביאור הוא דמתוך הפורענות גופא בה האחרית והטוב (וכמו שהבאנו לעיל מהתורת חיים), ובשלמא בהא דרות, הרי כיון דנגלו נשאו הנשים נכריות, ומתוך דחקם היו צריכין לחזור, ועיי"ז נשא בועז את רות, ומכח זה בא האחרית. אבל זה לא הי' האחרית של איוב, וא"כ שפיר מיושב קו' תוס' (וזהו כמש"כ התו"ח שהבאנו לעיל).

(ט) **ופרשת בלעם- פי' רש"י**, נבואתו ומשליו, אע"פ שאינן צורכי משה ותורתו וסדר מעשיו. וע' בשו"ת מהרי"ל דסקין (סוף חלק שני בכתבים, הועתק באבי עזרי הל' יסודי התורה ז', ו'), שהק' דמשמע דס"ל לרש"י דבאיזה ענין אין פרשת בלעם חשיב כחלק של תורה. וק', איך אמרו שאינו בכלל תורה, הרי אי' בפרק חלק דמי שכפר אפי' אות אחת בתורה הרי הוא אפיקורס. והביא מהריטב"א בעין יעקב (וכן הוא בריטב"א אצלנו) שכ' "נראין דברי האומרים שאין זו פרשת בלעם שכתובה בתורה, דההיא הקב"ה כתבה כשאר התורה, אלא פרשה בפנ"ע היא שכתב והאריך בה יותר, והיתה מצוי' להם". וכ' המהרי"ל דסקין דדוחק הוא, דהא משמע דסוגיין מיירי הכל בכתבי קודש. וביאר דנבואת בלעם הי' שאני משאר נביאים, דשאר נביאים הרי הנבואה תלוי בהפתרון, והפתרון הולך כפי נפש של הנביא (וביאר דזהו הענין של אספקלריא שאינה מאירה, דנפש של משה רבנו הי' זקוק כ"כ שהי' רואה הפתרון בכרירות טובא, דהי' בא דרך נפשו הזקוקה). וידע בלעם כל זה, ולכן הי' רוצה שיבא הנבואה דרך נפשו המתועבה, וממילא יהי' הפתרון רע לישראל. ולכן הקב"ה נתן לו הנבואה באו"א משאר נביאים, שלא הי' באופן שהי' צריך לשום פתרון, אלא שבירכס בפירושו, ולא הי' בלעם יכול לפתרו לרע. וא"כ, י"ל דמה דכל התורה נקרא תורת משה, היינו משום דאפי' הנבואות שהיו לאברהם וכו', לא כתבם משה רבנו כמעתיק בלבד, אלא עכשיו בשעה שמסר לו הקב"ה הנבואה, הבין הנבואה ביתר עז, והכל נגלה למשה בכרירות, שהי' לו אספקלריא מאירה. אבל מה שאמר הקב"ה לבלעם הי' הכל כבר נגלה בכרירות, וכנ"ל, וא"כ כשמשא רבנו כתבם

שמירכסו. ותי' משום דכ"א נקראת בזמנה, ולכן נקראו מגלות. וכ' דמכאן ראי' דמנהג קדום הי' לקרות המגלות. **וע"ע ברש"י** שהעיר אהא דנקראו מגלות, ואינם נקראים בשמן לבד. וכן העיר אהא דתהילים נקרא "ספר תהילים". ותי' דתהילים נקרא ספר משום דדומה לספר תורה, שהרי נחלק לחמשה ספרים, וגם פסוקיו דומה לפסוקי התורה (ע' קידושין דף ל'). ומה שמגלת אסתר נקרא מגלה, היינו משום שיש דין דצריך לכותבה על קלף או גויל, ע"פ מה דאי' ברד"ק בירמי' (ל"ו, א') ורש"י במו"ק (כ"ו) דמגילה זה הגויל. וכ' דבאמת משמע דרק מגלת אסתר נקרא מגלה, ולא שאר מגלות (דלא כהראמ"ה), ולכן כ' לתמוה על הא דאי' במס' סופרים (י"ד, ג') דמברכין על קריאתן על מקרא מגילה.

(ז) **דאמר ר' יוחנן למה נקרא שמה רות, וכו'-** הק' התורת חיים, למה צריכין להא דר' יוחנן, הרי קרא מפורש הוא במגילת רות דדוד יצא ממנה, וידוע נמי שהוא כ' ספר תהילים נולכאו זהו קו' שני, דאפי' אם לא הי' כתב ספר תהילים, מ"מ הי' פורענות שיש בו אחרית, דודא מלכות בית דוד הי' אחרית טוב להפורענות. אלא לכאור' קושייתו הוא על ר' יוחנן גופי', למה הי' צריך להוציא משם "רות" דדוד שאמר שירותך ותשבחות יצא ממנה, הרי ידוע הוא. ותי' דהא דמשני פורענות שיש בו אחרית, הכוונה הוא דהאחרית בא מהפורענות גופה, דהפורענות הוא סיבת האחרית. וא"כ, בלאו הא דר' יוחנן היינו יכולין לומר דזכות בועז הי' להוליד דוד, ואי לאו רות הי' מולידה מאשה אחרת. ולכן הביא הא דר' יוחנן, דהא בזכות רות שנולד דוד, וא"כ שפיר אמרי' דהאחרית בא מתוך הפורענות, דהיינו דמשום הרעב ירדו אלימלך ומשפחתו לשדי מואב, וממיתת אלימלך ומחלון וכליון חזרו לא"י, ונשא בועז את רות, ובזכות זה נולד דוד המלך. וכ' דבשביל זה נקרא דוקא רות על שם דוד, ולא היתה אם דוד נקראת על שמו, שהרי זה לא הי' במקרה שנולדה דוד מרות, אלא דוקא בזכותה.

(ח) **פורענות דאית לי' אחרית- הק' תוס',** הא פורענות דאיוב ג"כ הי' לו אחרית. ותי' דלא הי' אחרית לכל ישראל, או דגם זה לא הי' אחרית, דכל הטוב הי' רק לטורדו מן העולם. אולם ע' בחי' ר' מאיר שמחה, דכ' דרש"י

בתורה, לא הי' אלא כמעתיק, שהרי לא הי' שום הוספת הבנה שייך בה, ולכן לא הי' זה נקרא תורת משה, אלא פרשת בלעם, שרק העתיק נבואת בלעם כצורתו ממש.

(י) **איוב- ע' בהגהות רמ"ש**, שהביא מש"כ בספר **מ"ע א"ב** בשם חכם קדמון בימי רבנו הקדוש, שמצא כתוב בספר מגלה קדמונית, איך משה רבנו הי' מוליך ומביא בידיו את ספר איוב לאחד אחד מזקני ישראל בשעבוד מצרים, למען ישמעו ולמען ילמדו כי יש תקוה לכל בוטח בד', שאחר הרע יקבל גם טוב וחסד ממנו (וע' מש"כ שם לפרש הא דשמות רבה עפ"ז).